UUT HET LEVEN

TOONEELSTOK IN DRIE BEDRIEVEN

in het dialect der Stellingwarvers

DEUR

J. H. POPPING

OOSTERWOLDE
J. H. POPPING

17 augustus 1918.

Toneelstuk in drie bedrijven,

“Uut het leven”.

geschreven in het dialect der Stellingwervers

door J.H.Popping.

Opgevoerd in het openlucht theater “Schottelenburg”.

Met toevoeging van enkele foto’s.

UUT HET LEVEN

TOONEELSTOK IN DRIE BEDRIEVEN

IN HET DIALECT DER STELLINGWARVERS

DEUR

J. H. POPPING

OOSTERWOLDE
J. H. POPPING

PERSONEN:

HAARM, tapper.
WILLEMTIEN, zien vrouw.
RENSIEN, heur dochter.
ANNE, kameraodsche van Rensien.
LAAMET, soldaot.
LAENZE, boerebedrief.
WOLTER, boer-rentenier (bejaord).
FOPPE, koopman.
AOLDERT, scheper.
HINDRIK, veldwachter.
GEERT, post- en bosschoplooper.
DE ASSESSOR.
ROELF, boer.
ALBET, „
JAN, boer en handelsman.
WIETSKE.
MEINE.
GEESIEN, zien vrouw.
DE DOMENY.
DORIS, muzikant.
TRUDE, zien vrouw.
LEFFET, soldaot.
EKBET. „

Het stok speult in de mobilisaosietied
(1830—1839.)

EEN WOORD VOORAF.

Het is naar aanleiding van een verzoek dat dit stukje werd geschreven. Een tooneelspel, geschikt voor uitvoering in de open lucht, waar een en ander uit het leven van de Stellingwervers, in het dialect te voorschijn te brengen, werd gegeven, zou men gaarne zien en hooren.

Met eenige aarzeling heb ik dezen arbeid aanvaard, omdat het schrijven voor het tooneel voor mij een nieuw terrein was.

De spreektaal is zooveel mogelijk naar de uitspraak aangegeven. Zij komt overeen met die in het zuidoostelijk deel van Stellingwerf. In andere deelen der beide oude grietenijen worden enkele woorden iets anders gebruikt.

Het tijdperk, de eerste jaren na de Belgische omwenteling, is gekozen:

a. omdat men dien tijd vrij duidelijk kon geven;

b. om die jaren van mobilisatie eens in herinnering te brengen.

Verschillende aanteekeningen van den schaapherder vindt men vermeld bij H. W. Steenstra, Algem. Gesch. van Friesland; woorden den assessor in den mond gelegd, de geschiedenis betreffende, worden bij verschillende schrijvers gevonden.

De zangstukjes werden hier vroeger, enkele nog wel, gezongen. Op pag. 7 „Colijn, een brave boerenzoon"; op pag. 17 „Wat wordt het laat de klok slaat acht" en „Dat gaat naar Den Bosch toe" op pag. 64, zijn Volksliedjes, uitgegeven, meer dan 100 jaar geleden, door „Het Nut van 't Algemeen". „Daar was laatst een meisje loos" pag. 17, komt voor bij F. van Duyse:

Het oude Ned. lied. „Toen ik op Neerlands bergen stond" pag. 57, vermeldt F. R. Coers: Liederboek van Groot-Nederland.

Vele gegevens in dit stukje zijn bij ouden van dagen verzameld, enkele zijn in officieele stukken na te gaan.

In dit voorwoord is het dialect niet gebruikt, om voor hen, die daar minder goed mede bekend zijn, maar om de een of andere reden er kennis van nemen, het ontstaan van dit werkje duidelijker te maken.

1918. DE SCHRIJVER.

OPVOERINGSRECHT.

Over het opvoeringsrecht van „Uut het leven" kan men zich wenden tot den uitgever.

EERSTE BEDRIEF.

De handeling het plaets in Stellingwerf bij een boschriek terrein, waor 'n voetpat deur lopt. An dat pat staot 'n klein huuzien, mit 'n bottien waorop staot:

TAPPER.

(Wolter komt op met 'n piepe in 'e mond. Kleeren: kotte broek, old model jasse en vessien, hoed op, golden knoopen in de doek, groote gaspen op 'e schoenen.)

(Hij stapt bedeerd, zicht is rond en gaot in 'e tapperije.)

(Foppe komt dan op, draegt in zak op 'e rogge en bontgoed over de aarm. Kan 'n kotte of lange broek dregen. Olderwetse kleeraosie. Hij gaot ok in 'e tapperije.)

(Doris en Trude kommen op. Doris mit in vioele, Trude mit 'n tromme. Zij bin in 'e kleeren meer naor de wieze as in 'e steden. Zij staon zachies tegen en keer te praoten. Hij het in brievien in 'e haand.)

(Laenze giet het pat langes, zicht schieve naor de tapperije, in de hoop Rensien te zien. Hij zicht Doris en Trude.)

Laenze.

Goeëndag. Zoo hewwe jim hier ok is weer? Vaeke zie 'k jim niet, mar toch nog altied zoo wat omme zelde tied.

Doris.

Ja man. het moet zoo'n enkele keer is weze. Heel pleizierig is het niet, hier om te zwalke. (*Met eenige beweging*). 't Is hier kaal hoor! D'r zijn er te weinig huize aan de dijk en de mensche geve hier te dun.

Laenze.

Mar mij donkt, jim hebben dit warkien al zoo lange daon, d'er zullen niet veule wezen die jim vebij sturen, want dit wi'k wel zeggen, de luuden lusteren graeg naor jim, omdat jim zoo mooi zingen en speulen. Wij kriegen dan inkeld ok iene langes van 'e West kante, mar an dat speulen he'k niks an.

Doris.

Dat geve valt je niet mee. Ook zijn er die zegge: je moete ditmaal maar es voorbij gaan. Nou moet je maar wete wat dat geeft. En dan zijn er te weinig, die van een goed stukje muziek houwe.

Laenze. (*Naor de tapperije loerende*).

Toch kommen jim nog al zoo'n enkele keer. 't Moet dan toch niet ofvallen.

Doris.

Dat heeft een andere rede man. Zoo je weet zijn we uit Holland. Wij bezoeke in Friesland en Groninge de groote kermisse. Nu moete we natuurlijk soms groote afstande aflegge op de dage tusschen die kermisse of feeste. Zoo komt het dat we het platteland inkome. En dat we hier zijn, ligt aan m'n vrouw. Die heeft een paar uur hier van daan 'n nichie wone. Zoolang het kan, brenge we die een bezoek. Dat moet dan geschiede op deze doortocht. Brood verdiene kunne we hier niet.

Laenze.

Dat hier de kost niet vediend kan wodden, wi'k ok wel geleuven, te meesten niet in disse tied; nou ok mit het lange holden van de soldaoten en de schutters onder dienst. En dan die hooge lasten! En daorbij, wat lopt er zoo ok 'n pattij volk zoo bij de streek.

Doris.

Ja, maar denk er om, als 't niet moest, zou het door velen niet gebeure. Ook wij ondervinde de tije.

(*Hindrik, veldwachter, gaot het pat langes en zegt*: „goeien dag", *hij lopt deur.*)

Laenze.

Hei jim ok wel is last met 'e veldwachter?

Trude.

Nee, daar hebbe we niet mee te doen. Als je spreke van last, dan hebbe we dat met die kwaje honde.

Doris.

Kom Trude, we moete maar verder. Of zulle we hier bij dit huizie eens een nummertje geve?

Trude.

Wel ja, dat er van komt dat hebbe we.

(*Doris en Trude groeten Laenze, die 'n peer stappen terogge gaot. Doris en Trude plaetsen heur veur de tapperije. Hij speult op 'e vioele, zij slat op 'e tromme.*)

(*Allen kommen even uut het huus om te lusteren. Doris speult 'n wals of schots begin 19e eeuw uutgeven. As dat uut is dan „Colijn een brave boerenzoon enz." Beiden zingen daorbij*).

Tiedens het speulen komt Geert, de postlooper op, old in 'e kleeren, met reiszak, pakkies en 'n olde portefeuille mit inkele brieven. Hij groet en gaot naor de tapperije.

Allen geven Trude wat. Doris en Trude vertrekken.)

Wolter.

Nou wi'k ok mar is veloopen. Dag jim.

Foppe.

En ik wil de aandere kant mar is op. Ok dag.

Geert.

In brief veur jouw, hij komt uut Braobant, daor moet 4 stuvers van wezen. (*Rensien betaelt.*) Hei ok boskoppen mit? Bedenk jou mar even, ik kom hier niet zoo vaeke langes.

Rensien.

Nou, ik weet zoo niet; mar wacht even, ik zal mem is vraogen.

(*Nao kotte tied komt zij weeromme.*)

Rensien.

Mem zegt, ij konnen wel in pond suuker mit nemen, ij weten wel van wie en dan mos ij even bij Hessel anloopen, as de schoenen ok klaor binnen. Wi'k jou geld mit geven?

Geert.

Dat hoeft niet, de suuker wee'k niet wat die kost, dat lopt zoo hin en weer en de schoenen, daor zal de schoenmaeker zels wel is omme kommen. As er aanders niet is, dan wi'k mar veerder. En ij moe'n mar is lezen, want mij donkt, ij zullen wel weer is velangen. Goeien dag dan.

Rensien.

Dag Geert.

(*Laenze het al die tied him vedekt opholden bij dit huus. Hij het zien dat Rensien in brief kreeg.*)

Laenze (*allienig.*)

Het is toch wel drommels, da'k Rensien niet treffen kan. Dat hiele praotien mit Doris was nargens aanders omme as om heur is te treffen. 'k Kan 't niet helpen, ik mag dat jonk graeg lieden en ik dochte dat zij ok wel van mij hul. As 't op geld ankomt, dan he'k meer as zij. Nou zit die soldaot in Braobant mij bot in 'e weg. Nou het ze weer een brievien kregen. In peer jaor het hij nou al vot west en nog is 't vekeeringe. Wat het die meid er toch an. Thuus kommen kan hij niet. Brievies schrieven, nou ja, daor hei wat an. En wie wet wat hij daor in Braobant uut zet; daor bin ok wel vrouwluuden. Asse er nou mar is uutkwam, dan wi'k toch is weer met heur praoten. 'k Zal daor nog is op 'e loer liggen gaon.

(*Anne komt in warkpakkien en giet vlogge in het huuzien.*)

(*Hindrik, komt van de aandere kaant op en lopt deur.*)

(*In de veerte heurt men schaopebellen.*)

(*Haarm komt op, zonder jasse, 's buuten kieken, zicht naor de locht, stapt hin en weer en gaot weer in huus.*)

(*Rensien en Anne kommen uut huus, zij bin vroolik.*)

Anne.

Zoo, dan komt hij aanstond?

Rensien.

Zoo 'k je zegge, de brief die Laamet schreven het, is wel zoo lange onderweggens west as in voetreize duurt, dat ik vewachte him ieder oogenblik.

Anne.

Dai velangen dat hij is komt dat kan 'k begriepen. Al zoo lange vot west, zonder dat jim mekeer zien hebben. Ik moet ok zeggen, ik velang er ok nao, al he'k er niks mit uut te staon.

Rensien.

Nou verhimmel jou nou gou, wij hebben beide 't wark daon. IJ kommen dan vot weeromme? Neem het breiden even mit, dan drink ij in pantien vol koffie bij ons.

Anne.

Ofpraot dan. Ik kom op slag. Ik maek niet veule spul heur, mar dat moet ij ok niet doen. Vot dan mar gou. (*Zij gaon vlogge elk in kaant uut.*)

(*Laenze komt veur 't locht, Rensien schrikt.*)

Laenze.

Dag Rensien. Hoe giet 't nog mit jou?

Rensien.

Mit mij goed. (*Zij wil vot gaon.*)

Laenze.

Wat bij haostig. Praot mar even.

Rensien.

Ik hebbe gien tied te praoten.

Laenze.

Dat spiet mij, want ik hadde jou wat te vetellen.

Rensien.

Daor he'k niks gien belang bij.

Laenze.

Wat bij kot en bits. Ik hae jou toch niks misdaon.

Rensien.

Daor wi'k mit jou niet overpraoten. Ik moet in huus. (*Zij giet in huus.*)

Laenze.

Ien oogenblikkien mar. IJ zullen er spiet van hebben daij . . . . . Zij is al vot. Is 't nou niet om koegels te wodden? Wat moe'k nou! Ik laot 't er niet bij zitten, daor kan ze oprekenen. (*Hij giet vot.*)

(*Het geluud van de schaopebellen komt naoder en blift zoo in poosien vot duren.*)

(*Aoldert komt as scheper op, de hond an touw. Hij giet zitten.*)

Aoldert.

Zie zoo Stabij, nou willen we is wat eten hebben. De schaopen pluuzen zoo'n hiele dag an, het wodt onze tied ok is. Best hontien, goed oppast heur! Mar ik durf jou nog niet altied loslaoten; ij bin nog niet te vaste wend. 't Zal wel gou lokken. Misschien koij nijeweke overal mit los. (*Hij et zien brood op; geft de hond ok wat.*)

(*Willemtien komt uut de tapperije mit in keteltien mit koffie of mit in koem mit koffie. Zij is in warkkleeren.*)

Willemtien.

Ik heurde de bellen al in de veerte en waachte daorom even, mar nou he'k misschien nog te lange waagd. (*Zij geft de koffie over. Zij blift staon te praoten; haanden in de zieden.*)

Aoldert.

Ik was er ok mar krek. Vanzels, veule tied he'k niet. In mien hiele groote kontrein veur de schaopen, he'k mar twie zokke plakkies, om is in mond vol warme koffie te kriegen. Altied dat slootswaeter te drinken kan niet en bij in goeie waeterlossinge bij ok altied niet.

Willemtien.

IJ kriegen ok al, langzam an, weer in dikke koppel schaopen, donkt mij. Het was anders al in poos lieden. Jonge, jonge, ai dat zoo is naogaon de leste jaoren, wat wodt er al wat ondervunnen.

Aoldert.

Daor hei wel geliek an Willemtien. Ai dat zoo is overdenken, dan is het hiele leven lieden en strieden. Ik denk dan wel is, wat is het toch bedroefd dat de meenschen mekeer niet beter vedreagen kunnen en het leven nog zoo vezwaoren. Omda'k het wel antied hebbe, teeken ik het ien en ander wel is op en dan is 't slim wat we beleefd hebben en nog beleven.

Willemtien.

't Is waor wai zeggen heur! We moe'n der mar niet meer omme denken as 't neudig is.

(*Haarm komt, zonder jasse, piepe in 'e mond, uut de woning.*)

Haarm.

Is 't hontien al wend? Geef him mij mar even, dan za'k is kieken hoe de schaopen loopen, dan hoef ij jou niet te verhaosten.

Aoldert.

Dat is ok zoo. (*Hij geft H. de hond en die goat er mit naor de schaopen.*)

Aoldert (*staot op.*)

Het is zoo ai nijs zeeden Willemtien, er niet te veule omme denken. Ai er nou belang in stellen, wat er zoo al in de laeste dartig, viefendartig jaor, veurvallen is, kan 'k het jou kort even vetellen. Ik heb mien old boeken krek bij mij.

Willemtien.

'k Wil wel graeg is heuren, d'er is nog even tied.

Aoldert (*krigt zien old boekien.*)

In 't ende van de veurige ieuw slimme winters; in de naowinters overstroominge. Doe in krappe tied. 12 ℔ brood kostte om en de bij ien gulden. In vierde botter wel veertig gulden. In last rogge 220 gold guldens en zoo het iene naor 't aandere. Twie jaor laeter weeren de zaoden nog duurder. In 1803 was de winter weer zoo slim en was de eeterije zoo duur. Doe dat jaor de oorlog uutbrak tusschen Frankrijk en Engeland en wij er ok tusschen raekten, zat het mit de schipvaort en raekte de viskerije te niete. En de vreeselike jaoren die volgen; 1811 doe het lotten van de militie invoerd wodde en zoo veule van de jonges weg gongen, die nooit weeromme kwammen. IJ weten nog, de tocht naor Rusland.

Willemtien.

Och, Och, wat is er al wat beleefd.

Aoldert.

In '13 en '15 die troebele tieden. In '16 en '17, die natte zommers en de duurte; in '18 de felle dreugte, waorop de groote plaoge van de veldmoezen kwam. Dan ligt nog vas bij, de jaoren '23 en '24, doe 't laand in ienen zoo goedkoop wodde en veule boeren aarm wodden. Doe gul de rogge f 2.60, de boekweite f 3.30, de haever f 1.40, de eerappels goed in schelling de mudde. Veerders in '25 de groote overstroominge. Het waeter kwam doe tot op 't west in Berkoop. En daenk is an de ramp die ons in '26 truf, nao in hiete en dreuge zommer. In '28 de galligheid onder de schaopen. Allienig in onze grietenije bin doe meer dan 3200 schaopen en 225 koenen an die ziekte sturven. (*Hij slut het boekien.*)

Over de tieden, die we tegenswoordig beleven, za'k mar niks zeggen. Sund de Belgische omwenteling hewwe onze jonges in dienst, soldaoten, vrijwilligers en schutters, en wanneer 't eande. En de schuldenlast? 't Zal weer wat wodden.

Willemtien.

Dat 't zoo arg was ha'k niet docht. Wat hei dat mooi anteekend. 'k Hebbe er mit andacht naor heurd. Ja Aoldert, de beste voet moet veur. Wij moe'n mar denken, nao lieden, veblieden. Mij donkt daor zal ok wel host is in eande kommen an die soldaoterije. Het wodt donkt mij wat aanders, te meensten Laamet, die mit onze Rensien zoowat vekeeringe het, zoo ij wel weten, komt mit kot velof thuus. Da's niet eerder gebeurd.

Aoldert.

Wa'ij zeggen, komt Laamet is thuus? Dan zol men wel zeggen dat er host in beettien veranderinge komt. Mar nou wodt mien tied ok da'k weer bij de schaopen kom. De bellen gaon weer wieder of. Haarm komt er ok weer an. Nou bij wel wezen tot nijeweeke.

(*Hij gaot vot. Haarm geft de hond weer an Aoldert zij groeten mekeer.*)

Willemtien.

Daor he'k ok langer staon a'k eigenlik wol, mar Aoldert raekte an 't vetellen en dan hei er wel an om vot te kommen.

Haarm.

Ik dochte ok dat 't nou langenog duurt hadde, en kwam dan nou mar weeromme. Ja, Aoldert kan 't wel aorig zeggen. Hij is in secure baos.

(*Zij gaon in huus.*)

(*Rensien komt uut 'e woning en zicht Anne ankommen. Beiden bin in beettien vekled, jak, rok, musse enz.*)

Rensien.

Kom, bij daor? Wat donkt jou, ze we hier zitten gaon? Het is hier lekkerder as in huus. As er volk ankomt dat ons niet goed toeliekt, dan gaon we vot.

Anne.

Hier te zitten liekt mij baest toe. Mar 't is al wonder, da' we wegloopen moeten as er in meensche ankomt.

Wij hebben ommes ons wark daon? En nog biwwe niet ledig. Wij nemen 't breiden bij ons. Het is al bedroefd dat men om de praoties van 'e meenschen dit laoten moet. A'we nou in 'e kaemer zitten gaon veur de gleazen, deur de gedienen of raempies te loeren, mit de haanen overinkeer, daorbij de iene of andere berabbelen, daor wodt niks van zegd; dat kan wel.

Rensien.

't Is krek zoo ij zeggen. Mar wij moe'n de meenschen nemen zoo ze binnen, niet zoo ze wezen moeten.

Anne.

Mar waor wij naor ons vestand dat vehelpen kunnen, moe we dat ok doen, zegt de olde bijzitter, en dat donkt mij ok.

(*De maegies zuuken in plakkien veur 't huus op en beginnen te breiden.*)

Anne.

Het was zeker ok in lange brief die ij van Laamet kregen hebben. Was hij nog goed gezond? Hoe gong het tegenswoordig?

Rensien.

Hij schrift dat hij goed gezond is, mar o zoo bliede dat hij is thuus kommen kan. Hij wende d'r al zoowat en 't velaangst naor huus was wel is slimmer west, as in de laeste tied. Het is al wonder in 'e wereld. De iene kan het beter dan de ander, mar de meensche schikt him zoo wat nao zien lot. Doe het bekend wodde dat de kans beston, dat vescheiden van heur volk, die nog niet vot west wassen is naor huus konnen, doe wodden de uren host teld. Die laeste daegen, leeken de uren wel daegen, schrift hij.

Anne.

Het hij ok nog bekenden bij him?

Rensien.

Bekenden het hij tegenswoordig mar in peer bij him. Daor gong hij nog wel is mit omme.

Anne.

Hij zal wat te vetellen hebben, donkt mij. Wat bin dat toch reizen, omtrent hielendal te voete uut Braobant!

Rensien.

Doe hij er hinne gong het hij in weke of viere laeter is schreven en de steden en dorpies is opnuumd, waor ze langes kommen wassen, waor inkatierd en waor ze eerst in peer daegen bleven. Ik weet ze allemaole niet uut 't heufd. Daor wassen vescheiden plakken bij, die 'k nooit eerder nummen heurd hadde. Op 'e schoele hawwe die nooit had. De Luwerder kraante, die we mitten tienen lezen en wij de laeste lezers van binnen, om da we buuten dorp wonen en ok, om da we in tapperije hebben, he'k nog wel is van die steden en dorpies nummen zien, mar meer wee'k er ok niet van.

Anne.

Wat wij van de wereld ofweten is al in beettien. Ze kunnen ons eigenlik alles wel wies maeken. 'k Leuf ok wel dat er luuden binnen, die daor gebruuk van maeken. Mar wat moei as vrouwluuden beginnen. Jongkerels, die wat durf hebben en niet te arg an memmen brijpot hangen, kunnen het makliker waogen as maegies (*Nao even waachten*). Van 't iene in 't aander. Hoe gaot 't tegenswoordig mit Laenze? Struunt die ok nog al is omme?

Rensien.

Ja Anne, wat last a'k van die vent hebbe, kan 'k jou niet zeggen. Op allerande manieren prebeert hij het om mij is te treffen. Ik durf 's aovens allienig host niet naor 't dorp. De vent het mij nooit te nao west, dat moe'k zeggen, mar ik geef him ok niet de minste gelegenheid.

Anne.

Hij het 't mar op jou vezien. 't Liekt aanders niet zoo slim. Zien olden hebben nog al wat. Wat dat angaot, koij 't wel minder doen.

Rensien.

Hol je daorover stille Anne. Veur dat Laamet as soldaot vot gong, hadden wij in poosien vekeering had, zoo ai weten; wij hebben die vekeering anhollen. We schreven an en-kaander. Ik hebbe in die tied er niet an docht om him of te schrieven en hij van zien kaant even min.

Anne.

Dat wee'k.

Rensien.

Hoe langer het duurde, hoe minder ik gedachten kreeg veur 'n aandere vent. Ik kon het niet over mien harte kriegen Anne, om Laamet, die buuten zien wil roepen wodde om het blauwe pak te draegen, te velaoten. Zol dat nou wel eerlijk wezen, in jongkerel, die op die wieze zoo'n lange tied van huus moet, of te schrieven?

Anne.

Nou, nee, daor hei geliek an.

Rensien.

Hoe in aander denkt, dat weet 'k niet, ik kan 't niet doen. Hij schient ok van mij te hollen en nou vun ik van mien kaant mij veplicht him zien leven niet lastiger te maeken as 't is. Hij moet him opofferingen getroosten, ik wil er in diel van dreegen. Of het hebben en hollen mit ons wodden zal, daor wee'k niks van. As hij ienkeer weer vrij man wodden mag, dan staon we as veurtied, dan moe'we weer zien. Wij blieven mekeer in disse tieden trouw.

Anne.

Ik dochte wel, waor jou riddenaosie op uutdrijen zol. Geliek hei. Lao'we hopen dat het gauw veraanderen mag!

Rensien.

Nou mar is in aander praottien. In plaets da we Laamet in bliedschop ofwaachten, zitten we host treurig hinne. Lao we liever is in zankien zingen.

Anne.

Dat liekt mij schoon toe. Wat zuwwe is zingen?

Rensien (*zit even te daenken*).

„Daar was laatst een meisje loos," enz.

Anne.

Ja, toe mar.

(*Zij zingen*).

Anne.

Dat is in stemmig liettien. Nou moe we ok is wat aanders.

Rensien.

Ja, nuum mar is wat.

Anne.

Daor he'k wel an.

Rensien.

Ik heb het eerste zaegt, nou moe'n ij het aandere. Bedaenk jou nou mar is even.

Anne.

Zuwwe dan: „Wat wordt het laat, de klok slaat acht"?

Rensien.

Dan kan baest.

(*Zij zingen*).

(Bij de laeste riegels komt Laamet as soldaot op en valt mit in. De maegies loopen him in tegen. Laamet drokt Rensien, dan Anne stevig de haand.

De maegies.

Welkom hier! Welkom hier! Hoe gaot nog?

Laamet.

Dankje, dankje! Och, 't gaot nog al, en jim ok zo'k zeggen. Ik bin bliede da'k jim weer zie. Nou ha'k eerst wel naor huus gaon kunt, mar doe'k hier achter de weg laanges gong en hier zingen heurde, dochte ik, dat is bij Haarm en Willemtien. Doe kon 'k het niet laoten dit pattien even op te drijen.

Mar wat bin jim veraanderd in die tied! Ik zol zoo zeggen dat jim het nog niet zoo slim had hadden.

Rensien.

Dat hewwe ok niet. Mar ij hebben je d'r ok goed hollen. Ik leuve dai langer wodden binnen. Of komt dat van die kleeren? 't Pakkien staot jou wel goed.

(*Haarm en vrouw kommen uut huus en gaon naor Laamet. Zij geven him in haand en vraogen gezondheid enz.*)

Haarm.

Laamet, hoe gaot jonge?

Laamet,

Naor omstandigheden goed. Mar ik zal bliede wezen as 'k het pakkien uutgooien kan. Klaegen wi'k niet. 't Is in hiel aander leven. Eerst was 't wat. Jonge, we leven hier zoo vrij hinne, daor zitten we onder de kwint. Ok dat went. Zoo 'k zegge, ik zal bliede wezen, as ze ons naor huus sturen. Da'k is van huus west bin, daor bin 'k iendiels bliede van; in die lange tied he'k wat heurd en zien, da'k in onze grietenije nooit te heuren of te zien kan kriegen.

Haarm.

Nou, kom in en rust even uut.

Willemtien.

Wel ja, drink even in paantien vol koffie mit leeg en eet 'n stokkien.

Laamet.

Hoe graeg ok, dat kan niet, onze volk velangen, dat wee'k. Ik velang ok, dat wi'k wel zeggen. Ze schreven mij, 't was alles goed, mar toch, ik weet ok wel hoe mem is, ik moet daor wel gou hinne. Tot morgen dan. (*Tot Rensien*). Misschien strakkies nog even. (*Hij gaot vot.*)

Haarm, (*ropt nog nao.*)

Groot velof komt nog niet van, wel?

Laamet.

Daor is veur ons nog gien denken an. De schutters van 34 jaor hebben ontslag zoo jim weten. Die 10 jaor dient hebben ok. In dan bin er goenen mit 6 maonden velof.

Willemtien.

Nee, dan zal 't mit jim nog niet losloopen.

Laamet.

't Liekt er nog niks op. Nou, goeiëndag allemaole. 'k Kom gou is.

Allen.

Ok dag.

(*Zij gaon in 'e woning.*)

(Aende eerste bedrief.)

TWIEDE BEDRIEF.

(*In de tapperije is de groote schoonmaek. Vescheiden olde veurwarpen bin buuten zet, as spinnewiel, vuurpot of vuurhekkien, haoliezer, treeft, wiendschaarm, potten en pannen, schilderijen enz. De huusgenooten bin in warkpakkien. Haarm zonder jasse, pette mit leeren kleppe of in hoed op, klompen an.*)

Willemtien.

Hoe dat van daege kommen zal, ik weet het niet. Waorom stuurt de assessor ok niet eerder bericht dat hij hier mit de commeteerden van de wegen en waeterleidingen kommen wil, om dat wark te overleggen. Dan hawwe de hemmelderije uutsteld en de varwer, die het bedschut wat opglaanzen zal, niet bespreuken.

Haarm.

Wij kun er niks an doen. Zij moe'n 't mar nemen zoo as 't is. IJ moe'n 't mar mit heur zien te schikken; ik weet er niks van, ik bemui mij der niet mit, ik heb aanders wel wat te doen.

Rensien.

Heit kan wel wat praoten. Die knipt er uut as 't op 'e tapperije ankomt; wij blieven er veur zitten.

Haarm.

Mij donkt, 't is jim ok wel toevertrouwd. Jim hebben 't altied red en zullen 't nou ok nog wel redden. Kribberije zal er niet kommen. A'k dat wus, zok mij der wel mit bemuien.

Willemtien.

Wat moe'k zeggen as de assessor aanstond komt en hij de boedel zoo overstaek vient; waor moe'n ze zitten?

Haarm.

Zoo 'k zee, jim hebben 't altied red en zullen 't nou ok wel weer redden. Zeg tegen de assessor dat zien bericht zoo laete kwam en de boedel doe al van 't stee was; dat de varwer besteld was, en dat de boedel zoo slim smerig was, dat we mienheer niet in zoo'n rommel hebben wollen. As 't dreuge blift, kun ze best buuten zitten. Misschien willen zij dat wel liefst. Asse op 'e jacht binnen, of an 't visken bij diep, he'k ze ok wel is truffen, dat ze in 't veld laggen te eeten en te drinken.

Rensien.

Heit maekt him er weer mooi of. Die stiekel, dat hier te smerig is veur de assessor, begriepen we wel. A'we heit zien zin deeden, dan hemmelden we nooit. Wij moe'n 't altied al zoo te gloep doen, op een dag as heit naor in maat is, in boelgoed, of zoo.

Haarm.

Ik zal der mij over stille hollen; maar as jim zeggen da'k hielendal niet van hemmelen hol, overdrieven jim ok krek zoo wiet, as ik zegge dat jim zoo wat altied de boedel van 't stee hebben.

Willemtien.

Schei nou mar uut, 't is nou mooi genog.

Haarm.

Het wief het weer wunnen, zij het het laeste woord. (*Hij gaot vot.*)

Willemtien.

As ij jou te meensten stille hollen. Daor komt verentig de assessor al an.

Assessor.

Dag Willemtien, nog goed vlogge? ja?

Willemtien.

Ja, mienheer ok? Och, och, wat treft het min. Krek zitten we in 't schoonmaeken. Wij dusten ok gien tiedinge meer sturen, want wij begrepen wel, dat de

commeteerden al bosschop kregen hadden van 'e veldwachter. As 't weer him nou mar goed holt, zolt dan buuten ok kunnen? Wij zullen daor alles wel brengen wat er neudig is.

Assessor.

O baest heur! Maek mar niet veule drokte. A'we mar in taofel en stoelen hebben, biwwe klaor. En ai ons dan wat koffie klaormaeken, zoo we dat gewoonlik hebben, dan ku'we dat hier best buuten doen.

Willemtien.

Dan zuwwe der veur zorgen dat 't gou veur en kander komt. Koffie he'k wel klaor.

(*Willemtien en Rensien zetten taofel en stoelen klaor. Op 'e taofel in blikken tabakspot en anstik komfoor. Laeter in koffiekanne mit vuur er onder; olderwets theegoed enz.*)

(*De Assessor kuiert is op en daele.*)

(*Wolter, rentenier, komt op.*)

Wolter.

Goeien dag mienheer.

Assessor.

Dag Wolter, nog vlogge? (*Hij geft him in haand.*)

Wolter.

Best, hoe giet mit mienheer?

Assersor.

Och, dat gaot nog al.

(*Roelf, Albet, kleeren van die tied, Jan kleeren as Wolter, kommen op. Ze zeggen mekeer goeiën dag en voesten.*)

Assessor.

Kom, wij bin mooi op 'e tied, nou hoeft de iene niet op de aander te waachten.

Wij kriegen nou in mooi plakkien. Willemtien wil ons hier hebben inplaets van in huus. Zij het daor de boedel overstaek, zegt ze, en dat kun'we hier ok

wel zien. De bosschop was wat laete kommen. Het zal d'er wel goed omme gaon denk ik. Lao'we mar zitten gaon.

Jan. (*As ze plaets neumen hebben*).

Ai mij vraogen, ik hadde liever in huus wilt. Ik holle niet veule van buuten te zitten. A'k mar in beettien kolde vatte, he'k het vot in 'e basse.

Albet.

Ik zol zeggen, we kun gien beter plakkien host vienen awwe hier hebben. 't Kan ok wezen ai er is in beettien meer buuten kwammen, dat jou kwaole hielendal weg bleef.

Jan.

IJ kun wel wat zeggen, mar ij vuulen 't niet.

Roelf.

Nou, ai 't goed in 'e basse hebben, dat kan vedijvelde zeer doen. Veleden haast he'k 't ok had. Wij reden naor Dievermaad en truffen gien baest weer. Ik denke da'k het doe prinspaol kregen hebbe.

Assessor.

Waor ai 't soms opdoen, daor hei wel an. Mar lao we mar is staodig an beginnen. Willemtien zal ons wel even inschinken en dan kun we onderwiel in begin maeken.

(*Bij het piepe-anstikken wodt gebruuk maekt van het komfoor of van de tontelpot. De assessor legt in boekien op 'e taofel. De koffie wodt inschonken. Gedurig wodt dronken. Willemtien zorgt er veur dat de kleine koppies vol blieven. Er wodt langzam praot, mit kotte tussenpoosen.*)

Assessor.

Zoo jim weten, moet er weer is wat gebeuren bij 't diep en moe'n de waeterlossings en keeringen 's weer nao zien wodden. A'we der niet aachter zitten, dan wodt 't in velegen boedeltien. 't Is zoo wiet hinne, dat ze op in anzegginge waachten. Krek as het heur

belang niet is! Het wodt er niet beter op. Ik hebbe nou al op de aandere kaant mit de commeteerden ofpraot en ik denke ok, dat wij 't wel weer iens vienen zullen. De Grietman legde het mit mien College en mij over om 't wark mar weer zoo te vedielen, ik leuve, 't lopt wel weer los.

Wolter.

Ik bin 't mit mienheer iens dat het er niet beter op wodt mit 't onderhold. Mar jonge, het bin ok altied al weer kosten. Het is ok altied mit uutgeven ofmaekt. Der wodt zoo'n beettien maekt en dan maar weer tot de buuse, ai zels gien volk misten kunnen om 't waark te doen.

Albet.

Mar Wolter, as we nou alles gewodden luuten, zol 't dan beter wezen? Ik dochte van minder. Ik weet wel da we minne jaoren had hebben en da we nog zwaore daegen beleven, mar nou moei de goeie kaant ok is nuumen Wolter. Hoeveule hei in de laeste jaoren wel niet maekt uut de boekweite en de rogge?

Roelf.

Dat bin'k mit Albet iens, Wolter mag niet *eerst* klaegen. Mit de beste wille van 'e wereld zie ik niet te maeken, wat Wolter nou al in 'e buuse het.

Wolter.

Mar ij weten niet wat er of gaot.

Jan.

Daor het Wolter geliek an, de uutgaoven wodden te weinig telt. Mit de handel wo'k dat ok wel wies.

Roelf. (*tegen Jan*).

Wou nou al te mis ok klaegen? Dan wee'k er niks meer van.

Assessor.

Mij donkt wij moe'n mar in aander pattien inslaon, aanders kommen we niet wieder. Ik leuve dat we allemaole wel overtuugd binnen dat het neudig is dat de

boedel is naozien wodt. De tieden bin der nao, da we zoo min meugelik uutgeven moeten. Wat de onderholdplichtigen zels mit warkvolk doen kunnen, kun ze doen. Die volk nemen moet, wel nou, de daghuren bin niet zoo hooge. En daor is ok niet an te doen. Het hui vezoepen laoten is nog veule slimmer. En wat de minne wegen angaot, die kosten peerdevleis. Mit overleg hewwe de minste kosten. Wodt er waacht dat er van hooger haand bevelen kommen, dan zullen we wat aanders zien.

Roelf.

Ik hebbe d'er op tegen dat er altied luuden binnen die op 'n distaansie blieven. Die laoten in aander eerst loopen en kosten maeken.

Assessor.

Daor is wel wat van an, mar niet veule an te doen. Nou vetellen die luuden gewoonlik niet wat onkosten zij vanwege 't grietenijbestuur kregen hebben. 't Is soms ok in stiefkoppigheid die heur geld kost. Ai van die luuden nammen om de possies te vedielen, wassen ze soms beter te bruuken.

Jan.

Wij zullen 't wel iens wodden dat leuf ik wel, mar dan gebeurt dat, omdat 't niet aanders kan. Veule geld uutgeven, daor bin 'k op tegen. Die dinder jonge, wij moe'n te veule wark er veur doen, om in beettien bijenaander te kriegen uut de boerkerije.

Albet.

Wat hei jim het slim. As er nog gien minder wassen zok zeggen dat 't nog al gong. (*Tot de Assessor.*) Het was misschien wel goed, as de assessor ons mar is vetelde hoe hij het veur hadde mit ons; wie we zoo wat hebben moeten.

Assessor. (*Kikt in zien boekien).*

Dat lickt mij schoon toe. Ik luut jim nou mar is praoten. 't Is best dat ieder zien miening zaegt. Ik zie in mien anteekenboekien da we veleeden jaor hetzelde

ploegien hadden. As ieder nou zien zelde kriete weer anzaegt en de geldelike bezwaoren opnuumt, ku'we weer op 'e zelde wieze warken. Waor wat vedielinge west is, moe'n jim het mar zien te schikken en over 't mad ommeslaon. Het daor ok iene op tegen?

Roelf.

Mienheer zegt dat bij vedielinge wij dat mar zien moeten te schikken. As dat mar zoo maklik gaon zal. Ik kriege er nog al wat mit te doen. Ik bin bange da'k daor mit in 't laberet raeke.

Assessor.

O, ij denken daor bij die vedielde boedel van Lubbet's kiender. Dat valt wat toe. Wodt het jou te slim, stuur heur dan mar naor mij toe.

Dus allemaole keuren 't goed, dan hoef ik 't niet of te lezen. Ieder wet het dan wel. Dat lopt nog al vlot van staepel. Wil ien van allen ok nog koffie hebben?

Albet.

Ikke niet, ik heb nou liever in boddeltien.

(*Allen bedanken veur de koffie.*)

Assessor.

Het is 't baeste dat ieder nou mar wat nemt. Wij zitten toch nog al eventies.

(*Willemtien komt en nemt de koffie enz. weg*).

Albet.

Willemtien, breng mij mar wat mit zuuker.

De aanderen, (*nao ënkaander*).

Mij ok mar. Mij ok mar. (*Willemtien dot dat.*)

(*In die tied lopt Wietske in old pakkien, jak en rok enz. het pat langes en kikt alle kaanten uut. Zij hoopte Rensien te treffen; zij gaot deur.*)

Wolter.

Wat duurt het lange mit die soldaoterije hae? Daor komt mar gien aende an. Wat is 't toch in vremde

tied. Hoe lange hebben de soldaoten en de schutters nou al in Braobant west en hoe lange zal 't nog duren. We heuren er ok zoo wat niks van. As we dat zoo is naogaon de laeste 25 jaor, wat is er dan al in ellende beleefd. Waor nou dat vasthollen van de soldaoten omme gebeurt, ik wil wel zeggen, 't is mij niet botte duudelik.

Albet.

Ik daenke dat 't zoo mit de miensten gaot. Het gemien wodt er in beettien van wies. Uut de kraante ku'i ok niet botte veule wies wodden.

Jan.

Uut de kraante hoef ik het niet te weten, ik wodde 't anders wel geweer, a'k wat te vekoopen of te koopen hebbe. Het is host niet vetrouwd om wat van belang te doen. 't Is de iene dag nao de aandere soms veliezen.

Albet.

Mar dan koi d'er vot ok wel bij zeggen: 't Is de iene dag nao de aandere soms winnen, want dat wee we allemaole wel, waor kans van velus is, is ok in kans op winst.

Jan.

Dat wi'k niet bestrieden, mar daenk er omme, dat 't velus er eerder is. Ai bij de meenschen kommen om meer, dan hoef ik je niks te zeggen.

Roelf.

Nou ik wil mien schuld wel bekennen, dat ik, mit de beste wille van de wereld, niet veule van disse tieden begriepe. Mienheer zal daor wel meer van weten; die komt mit meer luuden in allieansie en daorbij, hij krigt bepaold ok in pattij pompieren in 'e haannen, die wij nooit zien. Kan mienheer ons, ieuvoldige luuden, der ok wat meer van vetellen?

Assessor.

Ja Roelf, wat za'k daor veule van zeggen. Ik krieg, as assessor, meer over dat stok van zaeken te heuren en te zien as jim, mar 't naoste daor he'k ok wel an.

Roelf.

Dat leuf ik daolik. 'k Wol d'er toch wel graeg wat meer van weten.

Assessor.

Nou zoo jim wel weten hebben Belgie en Nederland vanof 1815 bijenkaander west, onder Keuning Willem I. Dat het niet lange duurd. De Belgen wollen gien Nederlaanders blieven. Dat geft in hiele opstand. Onze Keuning en staatsmannen weeren daor niet veur te vienen. Zoo was 't dan in '30 dat in leger van ons, naor 't zuuden trok. Soldaoten en schutters mossen opkommen en zoo we weten, ze bin nog in dienst. Wat 't er in heufdzaeke gebeurd is, dat wee jim wel. De Tiendaegse veldtocht, doe ok Hasselt en Leuven deur ons volk neumen binnen, is wel bekend. Mit 't leger ston het er eerst ok reer bij. Noord en Zuid gong doe tegen enkander in. 't Volk, dat bijenkander kwam, vrijwilligers en schutters, wusten zoo wat niks van de dienst of. Prins Frederik het doe mit kracht verbetering anbrocht. Doe het in poosien duurt hadde, wodde dat as mit de dag beter.

Wolter.

Het is toch wel bedroefd dat de meenschen inkaander niet beter vedreegen kunnen. Het schient wel dat 't niet aanders kan.

Assessor.

Ai daor an toe kommen, dan moe'n we zeggen: we begriepen er niks van.

Jan.

Mij donkt, het geft niks, al dat strieden en venielen.

Assessor.

Nee, wij zollen zoo zeggen, zoo wij hier in 't kleine wat overleggen, kunnen die geleerde mannen dat wel in 't groote doen.

Albet.

Dat zal niet kunnen, denk ik. Wij bin't vandaege wel iens wodden, mar dochten we liek? As 't er knipt, nee. Ik hebbe wel is docht, uut die ellende komt vaeke in veraandering vot, daor men niet op rekend hadde.

Assessor.

Disse joaren, die we nou deurleven, bin wel zwaor. Sund '30 is 't in spannende tied. Onze schippen kunnen mit groote muite veeren en de visscherije leit zoo goed as stille. Ai er goed an toe kommen, 't is allemaol ellende. Wat hewwe ok hier al in drokte had mit het mobiliseeren, het leveren van peerden, en zoo jim weten mit het anstellen van buutengewone veldwachters en nachtwachten.

(*Zij drinken gedurig is*).

Jan,

Het is toch te hopen, dat er gou in aende kommen mag. Ik begriep niet veur wie dit alles nou veurdeel geven kan.

Wolter.

Veurdiel? 't Kan niks as schae geven. Wat wodt er in oorlogstied in bult venield. Gelokkig dat onze jonges nou in disse jaoren niet vechten hoeven. En lao we hopen dat het allienig bij lange dienen blieven mag. Mar dan denke ik ok nog wel is an Ynze Jans zien veurspellinge.

Albet.

Veur kotte jaoren was 't al slimmer. Hoe veule bin er doe wel niet weg raekt of veur heur leven ongelokkig wodden. 't Komt mij nog wel is in 't zin, doe in '12 van onze jonges mit het leger van Napoleon naor Rusland mossen. Ai olde Willem er nog is over heuren as ie vetelt van de laeste morgen, doe de zeune vot mos. Dat, doe mem de jonge de halsdoek omme dee en ze doe zee: „nou mien jonge, da's misschien de laeste keer da'k jou de doek omme doe", dan

wodt het mij nog slim genog. En 't kwam zoo. Ienkeer het de zeune schreven uut Rusland. Hij was doe nog al vrij opgeruumd. Laeter is er nooit weer wat van him heurd.

Mar nou wi'k nog wel is wat vraogen. Hoe was dat ok weer mit dat oorlogschip in Antwerpen mienheer?

Assessor.

O, ij mienen van Speijk. Ja, dat was wel heldhaftig. Van Speijk hadde het bevel kregen over in kannonneerboot. 't Was in '30. Het ongelok wol dat het schip in Antwerpen tegen de wal sleug. Daolik was daor 't volk bij. Dat volk dwong de bevelhebber de boot over te geven. Mar dat leek him er niet nao. Van Speijk was vlogge beraoden. Hij gong onder in 'e boot en stak in lont in 't kruut. En zoo gong het schip mit allen en alles de locht in.

Jan.

Dat was toch wel vreeselik.

Assessor.

Wel was het dat. Van Speijk hadde het al veer brocht in 'e wereld. Hij was opleid in 't burger weeshuus en klom zoo staodig op tot gezagvoerder van een oorlogsschip.

Roelf.

Het bin starke stokken. Men heurt zoo nou en dan wel is wat, mar men begript weinig van de dingen die er veurvallen.

Assessor.

Mit Chassé was 't ok al wat. Doe in '30 de revolutie losbrak, trok generaal Chassé him terogge in de citadel van Antwerpen. Bij in conferentie wodde uutmaekt, dat Antwerpen bij Belgie kwam. Ons volk ontruumde de citatel niet. Wat kregen we doe te zien? In 'e haast van '32 kwam er in leger uut Frankriek van 50.000 man, dat belegerde de citadel. Goeië raod was duur. Chassé hul vol, mar op 'e 23 December van dat jaor, mos hij him overgeven. Wat hij overgaf was ok weinig meer dan in puunhoop.

Jan.

Zoo as we nijs zeeden, het is in benauwde wereld. En ai daorbij dan voegen, de angst en schrik die ons teisterde in '32 en '33, deur 't uutbreken van de Koleere, dan is 't niet te vewonderen dat er in gedrokte stemminge onder 't volk is.

Assessor.

Die Koleere — Cholera nuumen de geleerden het — het vescheiden in 't buutenlaand, mar ok in ons laand in 't graf brocht. Hiele gezinnen bin in inkele uuren er an sturven.

Wolter.

Bedroefd, wat in lieden.

Assessor.

Gelokkig is het weer ofneumen en wij zullen mar hopen dat we veerder van die plaoge velost meugen blieven en de wetenschop zoo veule veuruut gaon mag, dat ze er krachtiger tegen opstaon kan, as tot nou toe.

Jan.

Dat zol te hopen wezen.

Assessor.

Wij moe'n de moed niet zakken laoten; nao regen komt er zunneschien.

(*Even rusten, dan weer langzam veerder*).

Wolter.

Mit de staotsschulden wodt 't ok wat. En dat komt op onze buuse an.

Assessor.

Da's waor. In twie jaor tied '31 en '32 mos allienig Friesland al rieklik vier miljoen veurschieten. Het was veur onze provincie al wat, want behalve dat, mos er nog f 316.000 deur de provincie liend wodden veur het anleggen van in straotweg van Luuweren naor de grenzen van Grunningen.

Wolter.

Ik begriep er niks van. Die straotwegen liekt mij over de iene kaant wel mooi toe, mar an de aandere niet, want dan kan de tied wel kommen dat alle peerden iezers onder hebben moeten en om alle waegens iezeren hoepen.

Albet.

Mij donkt, wij hebben nou wel aorig de zwarte kaant bekeken, het was nou ok wel is goed, aw'we is wezen op dat wat gunstiger staot. Wij moe'n ok niet vegeten dat de uutvoer van botter in de laeste jaoren groot was. Ok was de uutvoer in 't twiede revolutiejaor van keeze en aerpels van belang. Lessend vun ik nog in kladdegien, daorop ston dat het vierde vat botter deur in kaander f 34 opbrochte. Het hoogste was f 50, het leegste f 27. Het schippond keeze kostte doe bij de twintig gulden.

Assessor.

Niettegenstaonde de spannende tied, kwam nou ok in belangriek waark tot stand: de nije meting van alle laanderijen, van alle gronden (kadaster). En deur dat we de laeste jaoren veule volk uut het buutenlaand hier had hebben, en nog wel hebben, is op mennig gebied veraanderinge te zien. Zie mar is op de weverijen in Twente. 't Giet daor alles op in nije wieze in 't groot. En daor is nog zoo veule om te nuumen.

Roelf.

Het is in vremde boedel, dat moe'k zeggen.

Assessor.

En dan zúllen jim vanzels er wel is van heurt hebben dat ze beginnen willen mit spoortreinen an te leggen. Ik hol't er veur dat 't niet lange jaoren duurt, dan kommen ze.

Wolter.

Jonge, jonge! a'k dat nog is beleven mag. Mar hoe zullen daor centen veur te vienen wezen.

Albet.

Och, mit 't geld zal 't daorveur nog al wat toevallen. Wat kost die soldaoterije in bult. En dat geld zal d'er ok wel kommen moeten.

Nou, nou! nog is mit de spoortrein, dat was vedijvelde mooi, donkt mij. Dat naait er dan aanders uut, as mit de bulderwaegen deur de modder.

Jan.

Ik zat zoo is te prakkezeeren, nou jim het over spoortreinen hebben. Nou schut mij in 't zin, wat olde Rinke mij is veteld het. Dan kan daor nog wel is wat van naokommen.

Assessor.

Zoo, hadde Rinke wat bijzunders?

(*De postlooper komt belaeden het pat langes en brengt besteld goed in de tapperije. Hij zegt „dag"*).

Jan.

Och ja, dat hadde hij nog al gouw is. 't Was is op in aovend dat hij bij mij zat te praoten. Hij zee: Ik was in 't veld an 't plaggestikken. Ik gong even rusten. Ik denk da'k doe in beettien doddet hebbe, mar och man, wat zag ik daor duudelik in groot ding over de heide vliegen! 't Rattelde en 't ging an, zoo a'k het nog nooit eerder heurd hebbe. 't Was soms ok krek of was het in de veerte in 'e locht.

Wolter.

Wat olde Rinke daor zegt het, wi'k niet weggooien.

(*De postlooper giet uut de woning. Rensien ropt him weer terogge en dot him fluusterende in bestelling. Rensien zal weer in huus gaon*).

Assessor.

Jou kommen is, of hadden we jou roepen. Waacht is even.

Het ien van jim ok nog wat te bestellen? Zoo niet? Nou Rensien, teeken het dan mar op, wat as we bruukt hebben en stuur mij het brievien dan mar.

Rensien.

Ja, da's goed mienheer. (*Zij kan op in geschikt oogenblik anteekenen mit „boerekriet".*)

Albet (*tot Rensien*).

Jim zitten er van daege reer in donkt mij. Dat treft ok min veur jou.

Rensien.

Veur mij, hoe dat zoo?

Albet.

Wel, ik heure dat Laamet ommes in poossien thuus is uut Braobant en nou krekt hemmelen? Tied te praoten is er nou niet. En daor zal wat te vepraoten wezen!

Roelf.

Ik veronderstelle, Rensien zal Laamet nou, om dat hemmelen, wel niet op in distansie staonlaoten.

Albet.

Ik denk het ok niet. Nou daor het ze ok geliek an. Haw'we 't zoo veer mis Rensien? IJ zeggen er niks van.

Rensien.

Jim bin zoo drok an 't woord, mij dochte ik mos jim mar niet steuren.

Assessor (*staot op*).

Zie zoo, het is ofdaon, ik moet nou wel veloopen.

Jan (*idem*).

Ik gao zoo wiet mit die kaant omme.

Roelf (*krigt nog zien glassien*)

Ik drouwde nog even bij Sake en Triene langes te loopen.

Albet.

Dan hew'we in aentien zelschop. Ik loop ok die kaant op.

(*Mit wederziedsche groeten en haandgeven gaon ze weg, 2 links, 2 rechs.*

(*Rensien redt alles op en brengt ien en aander in huus.*)

(*Wietske komt het pad langes*).

Wietske.

Nou, nou, wat bin jim drok, donkt mij.

Rensien.

Drok hae we't, da's waor. 't Wil ok altied zoo treffen. (*Wietske komt naoder bij Rensien en slat de haanen over enkeer, in holding, of zij de tied wel het. Rensien warkt deur.*)

Wietske.

Hei jim van daege nog al wat anloop?

Rensien.

Aanders niet zoo slim, mar Assessor hadde hier in bijienkomste.

Wietske.

O duker! In vrij uurtien paste jou nou ok beter as zoo'n drokte daenk. (*lachende.*)

Rensien, (*die het wel begripf.*)

Van vrije uurties weten we hier niet van; wij vienen hier altied wark.

Wietske.

Ei ja, dat is ok zoo, ik hadde de gek er ok mar mit. Mar wa'k zeggen wol. Laamet is ok even thuus, heur ik? Wat zal hij bliede wezen, in zien volk ok. Hij mag er schoon wezen he'k heurd. Mar ok gien wonder, zoo ze zeggen. Op zoo'n maniere went het al gou.

Rensien.

Zoo mag hij d'r schoon wezen. En waoromme mag hij daor dan zoo graeg wezen?

Wietske (*mit beweging*).

Hei dat dan nog niet heurd? Ei jonk, hij het daor sibbe vekeeringe, mit in Braobants maegien. Dat moet er mar baest veur staon! Ik weet wel, jim hebben

vroeger wel is an enkaander schreven, mar da's altied gien hebben en hollen daorom. Och, ik heb ok zoo veule venten had. In 't laeste holle ij iene an, da's van zels.

Rensien.

IJ vetellen mij nog al hiel wat nijs.

Wietske.

Ik wil er nou gien zegger van wezen. Ik vetel het jou in vetrouwen.

Rensien.

Dat begriep ik wel.

Wietske.

Ik hae zeggen heurt, dat Jelke van Foppe Mattens daor in Braobant ok al vaaste vekeeringe het. 't Is in boedeltien! De jonges zuuken daor meiden en de vrouwluuden kunnen er hier op zien.

Rensien.

Zoo slim is 't nog niet, docht ik.

Wietske.

Hei ok heurd dat Laenze vekeeringe het? Dat liekt mij altied zoo'n veerdige vent toe. En daor zit ok nog wat aachter.

Rensien (*spietig*).

Jammer, dat ij gienen neudig binnen.

Wietske.

Daor moe'i nou niet spietig omme wodden. Ik zee dat mar zoo, ik hae d'r niks gien belang bij. Ik kan jou ok al niet aanders vetellen as de meenschen praoten. En as ik Laenze in flink jongkerel viene, dat hoef ij jou nou niet an te trekken. Elk dot zien zin en daor is 't mit uut.

Rensien.

As 't er op ankomt, zuwwe der wel niet liek over daenken. Ik kan mij daor ok niet langer mit bemuien. 't Is allemaole nog wark.

Wietske.

Ik moet eingenlik ok neudig vot. Nou goeëndag. (*Weggaonde*). Bij kotten kom ik daenk ik wel is langes, want ik wol nog even mit jim mem praot hebben.

Rensien.

Dat moei dan mar is zien. Ok goeiëndag.

(*Rensien brengt het buutenstaonde goed binnen en lopt uut en in. Willemtien is ok bezig in en bij huus. Zoo onder heur arbeid deur praoten ze*).

Willemtien.

Zoo, het Wietske daor weer wat staon te praoten om iene van 't wark te hollen?

Rensien.

Veule het ze niet an mij had, ik hebbe der zoowat om deur arbeid.

Willemtien (*onder het in huus loopen.*)

Zij wet gewoonlik in hoopen nijs.

(*Rensien redt bij huus nog wat op.*)

(*Laamet komt op as soldaot*).

Laamet.

Alle lofzangen nemen in aende en zoo gaot it mit mij ok. Morgen hiel op 'e tied moe'k weer op 'e reize Rensien.

Rensien (*bedrokt.*)

Wat is die tied gou omme. Ok nog weer eerder as ik dochte. Nou kom in huus. Mar nee, waacht even. Wij bin nou nog tegaere. D'r moet mij wat van 't harte.

Laamet.

Is er wat bijzunders Rensien?

Rensien.

Veur mij al te meensten. Ik zal er vot ok mar mit oppelappen kommen.

Zoo krekt vetelt Wietske, ij weten wel daor van 'e streek, mij in hiele vrijerije; daor mag ze nog al

graeg over praoten, en dist mij, mit kleuren en fleuren op dat ij daor vaste vekeeringe in Braobant hebben.

Laamet.

Wat is dat? Vetelt Wietske dat? Die teutebelle! Ik denke Rensien, ij zullen er wel gien geleuf an slaon.

Rensien.

Wat moe'k denken.

Laamet (*Stampvoet.*)

Het is dan toch wel vreeslik. Daor moeten veule mit mij, tegen wil en dank, jaoren moe'k wel zeggen, soldaot wezen. En in plaets dat je vrinden helpen, het lot van de uuttrekkende mannen te velichten, wodden die in heur ofwezigheid ok nog beteut, in wod muite daon, vewiedering te brengen tusschen jongeluuden. Het is in schaande.

Rensien.

In de laeste tieden Laamet kan 'k mien plezier wel op. Ik hebbe altied op jou vetrouwd.

Laamet.

En nou niet meer?

Rensien (*naodenkende.*)

. . . . . 'k Zal eerlik wezen: ja. Ik kan niet annemen wat zij zee. Mar of het zoo is, dat kan 'k niet zeggen, dat weet ij zels best.

Laamet.

Och Rensien, geleuf mij op mien woord. Mar nee doe onderzuuk. Ik zal 't jou niet kwaolik nemen. Ik moet in 't geliek stelt wodden.

Rensien.

Om in ienen te besluuten en alles veur leugens an te nemen, kui van mij ok niet vodderen. Kom laowe in huus gaon. (*Zij gaon in huus.*)

Aende twiede bedrief.

DARDE BEDRIEF.

(*Roem twie jaor laeter*).

(*Haarm kuiert bij huus omme, lopt in aentien het pat uut. Roelf gaot er langes*).

Roelf.

Goeiendag Haarm. Wat donkt jou van 't weer. Zol 't vandaege zoo blieven?

Haarm.

Ik docht het wel. Woi' ok nog is in boskop doen?

Roelf.

Ja, ik drouwde is naor de waegenmaeker. Iene waegen van ons wodt zoo raetelschellig, dat Berend moet mar is kommen te kieken. Veule onkosten wi'k er niet an maeken, want in old ding blift in old ding.

Haarm.

Mar onderhollen is toch beter as uutsloeren laoten. Is 't waor of niet?

Roelf.

Dat is ok zoo. Daorom oddeneerde ik ok him wat opknappen te laoten, as 't niet te veule hoeft te kosten. 't Is een belabberde boedel. IJ kun't tegenswoordig niet in order hollen zoo ai 't wel hebben wollen.

(*Anne komt er an, zegt „dag", zij gaot in huus*).

Haarm.

Daor kan 'k niks tegen zeggen. Ik was de timmerman eigenliek ok wel neudig, mar de wal keert 't schip.

Roelf.

Wij moe'n ons mar zoo wat behelpen, inne hope, dat gou wat roemer wodt. Dag Haarm.

Haarm.

Dag Roelf. (*Haarm gaot in de tapperije*).

(Rensien en Anne kommen in warkpakkien buuten, de haanen over in keer. Ze loopen praotende het pat op en daele, eerst zaggies, dan :)

Anne.

Ei nee je, daor ha'k nog niks van heurd. 't Verwondert mij niks, dat niet. Wel stom! Nou, zij het er al in hiel poos anleiding toe geven. Dan het ze het toch red.

Rensien.

Ik hadde d'r eerder is wat getuntel van heurd, mar ik wol er mar niet overpraoten veur ik het naoste wus; praoties bin er gou genoeg in 'e wereld.

Anne.

'k Hadde niet docht dat Eltien het zoo veer kreeg, want Wiebe zien mem wol er gien praot over heuren. Jonge, jonge, nou ik heur er nij van op.

Rensien.

Het leek er niet veule nao, mar zoo ij zeeden, Eltien hadde wat voet en scheen niet los te laoten.

Anne.

Wel stom. De koegel is nou deur de karke. Dan zal 't misschien niet iens lange anhollen of 't wodt trouwen, want zij hoeven het nargens om te laoten.

Rensien.

Meer wee'k er ok niet van. Wij zullen misschien er wel gou is meer van heuren.

Anne.

Dat daenk ik ok. 't Kan baest wezen dat ze jou nog wel veur binnen. Nou we toch over vrijerij praoten: hoe gaot 't mit Laamet? Wet hij ok weer wat nijs?

Rensien.

Och, wat za'k zeggen. Nijs niet veule.

Anne.

't Wodt ok al zo'k old wark. Daor was veur in peer jaor aanders wat an 't haantien.

Rensien.

Ja, in die peer jaor is er al aorig veraandering tusschen ons kommen. Die praoties van Wietske, dat Laamet daor in Braobant vekeering hadde, bin ons al host vegeten.

Anne.

Jim kun nou gou bijenaander kommen, want nao 't ze zeggen, kommen de soldaoten mit in dag thuus. Wat zal dat in velichtinge geven.

Rensien.

Zoo'k heurd hebbe bin d'er vescheiden weeromme; ik vewaachte dat de jonges die uut onze grietenije binnen, van daege heur te huus vienen.

Anne.

Mit Laenze is 't ok al wat ofzakt zeker. Ik heur d'er host nooit meer overpraoten.

Rensien.

Hij geft het nog niet op, dat kan'k jou wel zeggen, al praot ik er niet over. 'k Zal dubbeld bliede wezen as Laamet er weer is.

Anne.

Wietske he'k in 'e rekenge, mar Laenze da's waor, wo'k nou toch wiezer hebben. Kom, ik moet naor huus, 'k bin er zoo mar even uutloopen. Nog is wat je. Gao ij nije weke ok naor de maat?

Rensien.

Daor he'k nog niet over docht; Laamet moet nou eerst mar is thuus wezen. Gao ij ok hinne?

Anne.

Ik daenk het al. Er is zoo inkeld is wat veur 't jongvolk, dat wi'k, as 't in beettien liekt, nou ok niet vezitten. En as de soldaoten er dan binnen, is er wat bijzunders.

Rensien (*lachende.*)

Ja, Anne, dat bin de boer zien gaanzen niet! As ij ok niet zoo sib wat an 't haantien hadden, kon jou de maat niet zoo veule schelen.

Anne.

Och, dat wee'k niet.

Rensien.

Praot er overhinne. Mar ij hebben geliek.

(*Laenze komt het pat op, zegt „dag" en giet in de tapperije.*)

Anne.

Daor is Laenze.

Rensien.

Ja, dat zie'k. Daor bin'k niet botte groot mit.

Anne.

Jim mem zal him in huus wel is in lessien lezen.

Rensien.

Ik gao te meensten mar aachter an 't wark.

Anne.

Wien jou mar niet op. Wat kan jou die vent schelen. Dag Rensien. (*Zij gaot vot.*)

Rensien.

Dag Anne.

(*Hindrik komt bedaerd anstappen, zicht Rensien, ropt „goeien dag". Hindrik gaot deur*).
(*Laenze komt uut de tapperije, lopt naor Rensien toe*).

Laenze.

Kan'k even mit jou praoten?

Rensien. (*Zij zal votgaon.*)

Even praoten? As 't niet lange duurt.

Laenze.

'k Hae daor even bij jim mem staon, mar daor kreeg ik zoo de wiend van veuren dat ik gong er mar gou uut.

Rensien.

Zoo. Koi je dan niet te goed vededigen?

Laenze.

Daor ha'k gien tied veur. Zij luut mij niet an 't woord kommen.

Rensien.

En dan woi het nou is mit mij pebeeren? Wat was er te zeggen?

Laenze.

Och Rensien, dat wee' wel. Ai is half wusten, hoe veule as ik van jou hul, dan zol ij ok wel van mij hollen. Het is zoo Rensien, veur jou wi'k alles doen.

Rensien.

Zeker in 't goeie en in 't kwaoie.

Laenze.

In 't kwaoie, maegien hoe kom ij er bij.

Rensien.

Ik leuve da'k daor wel reden veur hebbe. En daorbij, wat jou bedoelinge is, dit kan'k jou wel zeggen, dat ik daor nooit van weten wol. IJ doen ons 'n groote dienst, ai ons niet langer omme deuren loopen.

Laenze.

He'k het dan zoo bedurven? In ik mien het goed mit jou.

(*Meine en Geesien kommen op. Olde kleeroasie; de man het in zak op 'e rogge, stok in 'e haand. De vrouw zulveren smal ooriezer, hoog old hoetien.*

(*Meine zol in de tapperije, mar komt weeromme.*)

Meine.

Wij kun hier ok wel even zitten. In huus waor ze stoken, is 't nog al waarm. Lange duren zal 't toch ok niet. Kasleinsche geef ij ons even in half voddeltien.

Rensien.

Daolik heur. (*Meine en vrouw gaon op in bankien zitten.*)

Laenze.

Ik hope da'k je gouw is weer treffen mag. Dag volk. (*Hij goat vot.*)

Rensien.

Ik hoop van niet. Dag Laenze. (*Zij haelt het glassien.*)

Geesien.

't Schient dat die beide 't niet iens binnen.

Meine.

Zoo liekt het wel. 'k Zol aanders zoo zeggen, konden wel vent en meid wezen.

Geesien.

Dan kui ok wel zeggen, konnen wel bruur en zuster wezen.

Meine.

Toe dan mar, 't is mij ok krekt het zelde, vent en meid of bruur en zuster.

Geesien.

Nou ja, mij ok.

Rensien. (*Zij geft Meine het glassien*).
Asjeblieft!

Meine.

Asjeblieft! (*Rensien drinkt er wat uut en geft het dan weer an Meine. Meine ruurt en drinkt en geft Geesien, zij drinkt dan; het glassien wodt hinnezet*).

(*Willemtien komt op. Rensien zal vetrekken. Krekt komt de bode en brengt heur in brief. Zij betaelt de vracht en gaot in huus*)

Willemtien.

Goeien dag. Wollen jim is even uutrusten? Jim hebben zeker al in reize had.

Geesien.

Ja, ik daenke dat we nou zoo'n ure ofviere loopen hebben, zolt niet Meine?

Meine.

Och loop je, vier ure! Dat scheidt mit vierdehalf wel uut. Vrouwluuden willen 't altied host slimmer maeken as 't is. Dat komt, zij viggelen dae's wat bij huus omme, of gaon 't laand is op. Zij bin gien loopen wend.

(*Meine stikt is op mit de tontelpot*)

Geesien.

Wel nee, dat is ok zoo. Dat bokselt zoo'n hiele dag omme; in dan bin we gien loopen went hiet het.

Willemtien.

Dat meug ij wel zeggen. Zoo is 't wel. Ik daenk as 't er op ankomt dat de vrouwluuden de huud aovonds muujer hebben dan de manluuden.

Meine.

Het wodt mij nou slimmer nog, as jim het liek vienen. Dan he'k er allienig wel an.

Willemtien.

Wij mienen 't niet zoo slim. Mar ai is naogaon bij de boer, dat is veur dag en dauw mit melken en voeren, dat is mit kaadnen, dat is mit bottermaeken, dan de eeterije, om van 't huuswark mar niks te zeggen.

Geesien.

Ja, en as 't er goed op weerd, zetten de manluuden het gat op 'e waegen.

Meine.

Ik zee nijsies dat 't mij slim genog wodde, mar 't wodt nog niet veule beter.

Willemtien.

As 't er op ankomt hewwe het allemaole even slim. Mar och, dat redt him wel, awwe mar gezond blieven.

Geesien.

Daor hei geliek an, da's 't veurnaemste.

(*Zij tilt de boverok op, zoo, dat in lochtig streepte rok te zien is en in groote buuse; zij krigt in blaauw drokte doek, opteerd, en in olde-colonje deusien uut 'e buuse, rokt even an 't sponsien en geft dan het deusien an Willemtien, die hetzelde dot en dan weeromme geft.*)

Willemtien.

Moeten jim nog in groote reize hebben?

Meine.

Nog in peer ure, awwe stevig opstappen. (*Hij drinkt en geft dan het glassien an Geesien.*)

Geesien.

Ei ja, da's nog wel te doen. Wij kommen nou kot bij Nurg weg. Daor hewwe wat vemielie wonen, moei weten. Zij hadden veleden haast is bij ons west en nou wollen ze niet eerst weer kommen. Nou mossen wij wel oppereize. Wij hadden der ok wel is zinne an, mar wij kun er mittenbeiden niet baest uut. Daorom dreutelde dat zoo omme.

Willemtien.

En was 't allemaole daor goed?

Geesien.

Allemaole gezond. Zij hadden 't ok al drok, nou de oldste zeune zoo lange onder dienst blift.

Willemtien.

Die dienst, dat is wat. Gelokkig, dat wodt nou beter, ze kommen nou thuus.

Meine.

Is 't waor? 't Is wel eerder zaegt.

Willemtien.

't Bin nou gien praoties. 't Is waor.

(*Wietske komt er an.*)

Meine.

Wat zullen daor in bliede meenschen kommen?

Wietske.

Goeien dag! Wel wat bin jim hier aorig bijenaander. Dat kan ommes mar baest zoo.

Meine.

Mar vrouw, het wodt ok tied dat we opstappen, neem 't er nou mar uut. Ik hebbe nog al wat te sjouwen. Wij zullen nog wel is in keer rusten moeten. (*Hij nemt de pong en betaelt*). De vrouwluuden zorgen wel dat de manluuden de vraacht kriegen. Allerande rommel moe'k mit nemen en daorbij ok nog in kop of tiene eerappels.

Wietske.

Mit eerappels zoo wied sjouwen?

Meine.

Ei ja, da's in soorte, die wij niet vebouwen, die moe'n pebeerd wodden, mar ik mag ze naor huus toe sleepen.

Geesien.

't Spiet mij dat 't gebeurd is, want dat za'k nog vaeke heuren moeten.

(*Meine en Geesien staon op.*)

Wietske (*tot Meine en Geesien*).

Jim kommen hier ok al niet vaeke daenk, wel?

Geesien.

Nee, mar hiel inkeld.

Wietske.

Nou, dat wi'k wel leuven. Ik kan jim te meensten niet thuus brengen.

Geesien.

Dat zal wel zoo wezen.

Wietske (*even daenkend*).

Niet dat mij dat nou schelen kan, mar och, wij praoten er nou zoo mar is over, moe'n jim nog al in aende loopen?

Geesien.

Ja, de dag giet er mit hinne.

Wietske.

Mij donkt, ik heb jou eerder zien.

Geesien.

Donkt jou dat?

Wietske.

Ja, stil is, waor was 't ok?

Geesien.

Ik kan er mij niks van veurstellen.

Wietske (*nao even waachten*).

Heden, daor valt mij 't ooge op, wat hei daor mooi goed veur in jak. (*Zij bevuult het*). Het vuult baest an. Wat kost je dat nou de elle, a'k vraogen mag?

(*Meine zicht is op en kikt naor Wietske. Hij wodt vedrietig*).

Geesien.

Daor he'k wel an. 't Is al zoo lange leden da'k dit is kocht hebbe.

Wietske.

Dan is 't ok wel stark zo'k zeggen. Mar van 't iene in 't aander Hebben jim is uut west te praoten? Ja, en dan misschien de femilie wat wiet of, dan wodden 't nog al hiele reizen. In waegen hebben jim daenk ik ok hielendal niet truffen. Nee, as er nog al is iene op 'e weg is, dan komt hij gewoonlik van 'e vekeerde kaant.

Meine.

Hoe staot 't er bij, bin jim host ofpraot? Het rattelt nog al zoo wat vot.

Wietske (*lachende.*)

Die manluden bin altied lieke drok, is 't niet waor?

Meine.

Nou Geesien, mij donkt het baeste bientien moet nou mar weer veur, dan zu'we zonder ongelokken, het huus wel weer vienen.

(*Zij vetrekken en zeggen „dag", Willemtien en Wietske zien heur aachternao.*)

Wietske.

Ken ij heur?

Willemtien (*strak.*)

Nee. Hier loopen zoo veule langes, die'k niet kenne.

Wietske.

Hei heur dan niet vraogt?

Willemtien.

Nee, hoe kom ij daor bij?

Wietske.

Asse bij ons west wassen, dan ha'k 't er wel uutkregen.

Willemtien.

Wat hai dan nog?

Wietske.

Dan wus ik het toch. Dan wodt men ok is wat wies

Willemtien.

Ik leuve dat het soms beter is, dat we minder wies wodden. Dan was er ok wat minder te praoten.

Wietske.

Daor komt toch gien praoten bij te passe.

Willemtien.

Elk zien mieninge.

Wietske.

'k Kan jou wat nijs vetellen. 't Is mij ok veteld. Bij Klaos Mattens moet het spul ok niet goed staon. Hei daor niks van heurd?

Willemtien.

Nee.

Wietske.

Dat liekt mij reer toe. Er is hier zoo veule anloop. Daor wi'k dan toch is naoder nao venemen. Daor moet toch wat van an wezen; waor kommen aanders die praoties weg?

Willemtien.

Ik weet het niet.

Wietske (*nao even waachten.*)

Hoe is 't, krigt Rensien ok nog wel is tiedinge van Laamet?

Willemtien.

Ai dat weten willen is 't baeste dai ze zels vraogen.

Wietske (*spietig.*)

Dat duur ik wel. Of daenke ij soms dat ik er tussen zitte. Wa'k zaegt hebbe durf ik weer te zeggen.

Willemtien.

Onthol dat dan mar goed; het kan nog wel is te passe kommen.

Kom, nou moe'k ok mar is weer in huus kieken. (*Nemt 't glassien mit*).

Wietske (*onder 't weggaon.*)

Zol ze lont reuken hebben? Ik bin d'r bange veur.

(*Het terrein is een kotte tied leeg. Dan kommen ieder van in kaant op, Foppe, met wat bontgoed over de aarm, en Hindrik.*)

Hindrik.

Nog al an 'e negosie?

Foppe.

Ja, dat giet ok al zoolange as 't aovend is. 't Wil niet altied bieten, mar dan moei volhollen, ai in daghuurtien vedienen willen.

Hindrik.

Mij donkt daor zal ok nog wel is in gelokkien bij wezen, want ik hebbe d'r wel is omme docht; die ienkeer koopman wodden is, blift het ok host. As 't zoo min altied was, zollen ze d'er meer mit uutscheiden.

Foppe.

Nou ja, daor moe'k jou geliek in geven. Vanne weeke dee'k nog in mooie slag. Jonge ja, dat moe'k jou even vetellen. Ik kwam bij in boerinne en die hadde in mooie lappe schulkegoed. Die hadde ze anrieden laoten. Ik venam wel, de centen weren daor krap en zij wol graeg in lappien goed van mij koopen veur in peer jakken en in peer rokken veur de kiender. In 't laest zee ze: nou, schulkegoed he'k wat rieklik, awwe nou ruilen kunnen, ij daor wat van, dan kui an mij die lappe veur de kiender vekoopen. Wij raekten akkoord.

En nou is 't mooi, da'k jou treffe, wat kui nou veur in priesien jou wief is bliede maeken mit in mooie baeste schulk.

Hindrik.

Daor wee'k niet veule van; dan moei bij mien wief wezen. Maar ik moet zeggen, ij bin d'er haandig bij.

(*Willemtien komt mit de buusdoek veur de oogen; zij zal haostig het pat uut.*)

Hindrik.

Wat is 't nou Willemtien. Is 't niet goed? Wat scheelt er an?

Willemtien, (*andaon.*)

Och Hindrik, wat is 't bedroefd, onze Rensien is van heur zels vaallen en lag eerst stille hinne. Haarm is nou bij heur. Ik wil Anne even haelen.

Foppe.

Stil mar, dan loop ik wel effen bij Anne langes. (*Hij gaot vot.*)

Hindrik.

Is heur dat zoo in ienen ankommen?

Willemtien.

Zij kreeg nijsies in brieven van Laamet, en doe ze het lezen hadde, raekte zij zoo overstuur. (*Zij veegt in traon of.*)

Hindrik.

Was 't dan niet goed mit Laamet?

Willemtien (*naodenkend.*)

Ik kan 't jou ok wel zeggen Hindrik. Wat hebben wij toch in ellende om dat maegien. Het gepraot en het gestruun van Laenze, daor weet ij alles van. Nou krigt ze in brievien uut Braobant van Laamet en schrift hij, dat Rensien him misleid het. Hij het brieven kregen, schrift hij, dat Rensien mit aanderen heur opholt en dat hij nou niks meer van heur weten wil. Hij schrift, dat hij nou de bewiezen het en dat hij nooit van Rensien docht hadde, dat zij heur zoo hollen kon, as ze dee, doe hij van heur ofscheid nam; en zoo al meer. 't Komt op in beettien niet an. Wij begriepen d'er niks van. (*Zij is overstuur.*)

Hindrik.

Om jou de waorheid te zeggen Willemtien, wij bin al lange an 't zuuken. Wij leuven da'we 't spoor hebben. Waacht mar 's effen; misschien kan'k jou aanstonds wel meer zeggen. Die brief van Laamet, dat is vremd. Wat dat weer is? Laok is hinneweer in huus kieken. 'k Moet aanders neudig vot. (*Zij gaon in huus.*)

(*Haarm komt er uut en zicht Anne ankommen.*)

Haarm.

Loop er mar in Anne.

(*Haarm lopt wat rond mit het heufd veurover.*)

(*De domeny, in old costuum, gaot het pat langes.*)

Domeny.

Dag Harmen, zie je ook eens buiten in de vrije natuur?

Haarm.

Dag domeny. Ja, 't wodde mij strakkies wel wat benaauwd in huus.

Domeny.

Is het dan niet goed met je?

Haarm.

Mit mij aanders wel domeny, mar onze Rensien wodde in ienen zoo raer; wij wassen in oogenblikkien bange veur 't slimste.

Domeny.

Och heden! Hoe is het nu?

Haarm.

Zij is nou weer wat bijkommen. Wat wodt dat kiend ok in last andaon.

Domeny.

Daar heb ik ook al zoo iets van gehoord. Ja Harmen, daar moet nog al veel in den mensch ten goede veranderen.

Haarm.

Loop mar even mit in domeny.

(*Domeny en Haarm gaon in huus.*)

(*Even laeter kommen Anne en Hindrik er uut; zij praoten fluusterend.*)

(*Assessor komt. Assessor en Hindrik loopen hin en weer, zachies praotende. Daornao gaot Hindrik vot.*)

Hindrik.

Goeiendag mienheer?

Assessor.

Dag Hindrik.

(*Assessor gaot in 'e woning. Domeny gaot weer vot. Bij het passeeren nemt assessor de hoed, domeny de steek of.*)

(*Wolter en Albet kommen elk van in kaant. Wolter zal de tapperije binnen gaon; Albet daenkt deur te loopen.*)

Albet (*zoo in de loop weg.*)

Goeien dag Wolter; zoo woi is even bij Haarm kieken?

Wolter.

Ok goeien dag. Ei ja, dat bin'k zoo wend. Ik zette niet veule meer uut. Ik wil dan ok wel is wat aander praot hebben as thuus.

Albet.

Ik kan jou gien schuld geven. As 't mij zoo goed beuren mog as jou, dan dee'k misschien krekt as ij.

Wolter.

Dat mij zoo baest beuren mag, daor raode ij mar nao. Dat kon jou wel is niet toevallen. Mar daenk er omme, op mien jaoren is in meensche niet veule meer maans. Vedienst he'k niet meer.

Albet.

Daor hei geliek an. 't Was ok mar meer om in praotien te maeken.

Wolter.

Ik hebbe jou ok wel eerder heurd. Nou loop er ok mar even mit in en vetel mij mit ien is, hoe 't jou ofgaon is mit de holt-negotie.

Albet.

Ja jong, ik moet eingenliek neudig vot. Trakteer ij?

Wolter.

Trakteeren. Mien ij soms dat mij de centen op de rogge wassen? Ik kan jou wel zeggen, ik loope nog al gouw is bij Haarm in; ik mag graeg is het ien en aander heuren, mar ij moe'n niet daenken, da'k altied veteeringe maeke.

Albet.

Het is jou meer te doen om wat ofleidinge, ik weet het wel. En deur dat bij Haarm nog al is in reizende man an gaot en Willemtien en Rensien wel aorig vetellen kunnen, woi ok nog is wat wies.

Mar wat drokte is daor bij Haarm? 't Is krek a'k daor praot heure. Daor is zeker wat bijzunders.

Wolter.

Daor docht ik ok omme. Zol er wat an 't haantien wezen? 'k Bin er neschierig nao. Ik gao d'r even in.

Albet (*twiefelend*).

Ei nou, lao'k dan even mitgaon. Het minste is, ik praot altied host langer a'k van doel bin.

Wolter.

Dan moei nou is beter oppassen.

(*Zij gaon in de tapperije*).

(*Assessor en Haarm kommen uut het huus.*)

Assessor.

Nou het liekt niet zoo slim mit Rensien donkt mij. Zij is al weer aorig bij de spullen. Die brief het ze heur te veule antrokken. Het komt mij zoo veur dat het in flink maegien is en dat zij heur niet veurstellen kan, dat niet alle meenschen zoo binnen.

Haarm.

't Is ons kiend en dan past het niet heur te priezen. Zij zicht de wereld an zoo hij wezen mos, mar niet zoo as hij is.

Assessor.

Ik moet votmaeken, want de oplossing komt daolik. Ik zol jim hiel wat nijs veteld hebben, mar krekt komt daor nou volk bij. Nou moe'k het jou hier mar doen. Het staot zoo Haarm. Laenze het deur middel van Wietske pebeerd om bij jou dochter te kommen. En Wietske, ei nou, die kon er wat an vedienen asse die rol speulen wol. 't Is jou wel bekend, Wietske mag graeg zoo is wat doen. Zij moet wat bij de haand hebben. 't Montien op 'e plak, mar gien ommedaenken leerd.

Haarm.

Kui je nou zoo'n vrommezien veurstellen?

Assessor.

Eigenlik wel. Zij zicht dat zoo slim niet in. Er bin in bult meenschen die veul te veule te snappen hebben; wij wodden dat gedurig an meer wies. Vescheiden van zokken, zollen wel wat vezichtiger wezen asse wusten wat ellende er soms deur veroorzaekt wodde.

Haarm.

Mar mienheer, hoe dan toch zoo'n Laamet! Zoo'n brief! (*Hij lopt hin en weer*).

Assessor.

Bedeerd even. Het zal aanstond blieken dat hier wat aanders uuthaeld is. Zoo ai daenk wel heurd hebben lopt het mit de soldaoterije op in aende. Ze kommen thuus. De eersten bin al weeromme. In 't dorp he'k nijs drie zien en daor was Laamet ok bij. Zij bin in 'e harbarge gaon en nemen nou daenk ofscheid van en aander, want het leek mij toe dat die aandere beide hier niet heurden. Ik hebbe mij haost, om hier te kommen, veur dat Laamet hier kwam. Misschien kommen die aandere soldaoten ok wel mit.

Haarm.

Laamet hier kommen?

Assessor.

Stil mar even. Ja, Laamet hier, of aanders weet ik er niks meer van. 't Spiet mij da'we zoo'n beettien tied hebben om veerder te praoten.

(*Rensien en Anne kommen uut het huus en loopen, mekeer in de aarm, rond. Rensien is wat bliek.*)

Haarm.

IJ gaon niet wiet vot Rensien?

Rensien.

Nee heit. Ik zol mar even mit Anne is buuten kieken. (*Zij blieven in de omtrek*).

Haarm.

Ik kan d'er niet bij. Hoe durft Laamet hier toch te kommen. Ik zol him....

Assessor.

Hol jou bedeerd. De brief *is niet van Laamet.* Hij wet van die brief niks of.

Haarm.

Och heden, dan moe'k dat gouw an Willemtien en Rensien vetellen.

Assessor.

Dat is al te laete. Heur is!

(*M'n heurt dichte bij soldaoten zingen. Ze luusteren allemaole.*)

(*De soldaoten kommen naoder en zingen:*

„Toen ik op Neerlands bergen stond,
Zag ik het zeegat in," enz.)

(*De soldaoten kommen op. Laamet gaot naor Rensien en Anne. De maegies schrikken. Ekbet en Leffet blieven staon. Al het volk komt uut huus. Willemtien voegt heur bij Rensien.*)

Laamet (*ienigszins velegen*).

Bliede da'we hier weer binnen! Hoe gaot het. (*Hij zal Rensien in haand geven. Rensien wist him of.*)

Rensien (*ontsteld*).

Wat komt mij over! (*Zij vaalt mit 't heufd tegen Anne.*)

Laamet (*staot in twiefel*).

Och heden, wat nou! Hier begriep ik niks van.

Assessor (*sprekt langzam.*)

Dag Laamet. (*Allen luusteren.*)

Het zal jou hier vremd veur kommen Het is hier dan ok meer dan alledaegs. Het zal gouw wat opheldered wodden, veur zoo veer het jim angaot.

Rensien, blief bij jou zinnen maegien, het komt wel goed.

(*Tot Laamet.*) Rensien het in brief kregen, zoo het

hiet van jou, waor ij heur ofschrieven en waorin ij niet veule moois zet hebben.

Laamet (*veschrikt.*)

Heb ik dat daon? Ikke?... Nooit, nooit! Wie het daor nou zokke leege streken uuthaeld!

(*Rensien zicht Laamet an.*)

Assessor.

Die uutspraok, elk kan 't vuulen, is zuuvere waorheid. Ik veur mij hoefde ok niet meer te twiefelen. In kleine opheldering is hier nog neudig. Daor bin twie personen, die hebben lasterd en veule kwaod sticht. Dom as ze ok nog binnen. Dat valsche brievien hebben ze heur mit in 'e valle lokken laoten. Ik wus al in poossien dat er wat gaonde was en doe'k nijsies van Hindrik, de veldwachter heurde, dat die brief bij Rensien terechte kwam, was mij alles duudelik. In ure of zesse hier of, is dat gemiene ding in 'n brievebusse steuken. 't Het nooit in Braobant west. Dan is de daotum vekeerd. Het schrift is mit in vedrijde haand. (*Duudelik.*) 't Is het wark van Laenze en Wietske. En wie die brief nou veur heur schreven het, dat za'k nog wel uutvienen. Dat de soldaoten zoo op iens thuus kommen, daor hebben ze ok gien rekenge mit hollen. Disse troef mos nog uutspeuld wodden.

Willemtien.

Ik stao vesteld over alles wa'k nou in 'n oogenblikkien heurd hebbe. Daor moe'k over naodaenken. Wij hebben ons dan niet in Wietske en Laenze vezien. Wat is 't toch wat!

(*Nao dat er in poossien niks zaegt is.*)

Laamet (*bedeesd.*)

Rensien, mag ik nog is vraogen hoe het jim gaot?

Rensien (*langzam.*)

Jaowel Laamet. (*Zij geft him de haand.*)

(*Even rust. Rensien blift naost Laamet staon.*)

Laamet.

Wat is er toch wat in 'e wereld te koop! Was de ofgunst nou zoo groot dat Rensien van mij en ik van heur hul? Was de nied nou zoo arg dat wij, jaoren gescheiden, zoo koeiëneerd wodden moeten, dat er host in ziekte van zet wodt? 't Begreut mij veural om jou Rensien.

Rensien (*beraoden, mit gevuul.*)

Laamet jonge, 't wassen slimme uren, disse laesten veural. Nao alles wa'k nou heurd hebbe, za'k weer veur jou de zelde wezen. (*Zij geft him nog is de haand. Zij blieven zoo even staon.*)

Assessor (*nao even rust.*)

Treffende oogenblikken kommen in 't leven veur. Zoo hebben we er hier ok iene.

Jongeluuden, de weg is niet altied mit rozen bestrijd. Ieder onderviendt dat, de iene meer, de aandere minder. Jim, nog jong, hebben er al wat van ondervunnen. Stark jim, in jim leven, veural in die weg die in dit geval bewandeld is.

(*Doris en Trude kommen op, in beettien aanders in 'e kleeren as in 't eerste bedrief. Zij blieven op in ofstand staon en zien vewonderd.*)

Wolter.

Alles wa'k nou anheurd en anzien hebbe, kan'k niet liek bij blieven. (*Tot Assessor.*) Ik moet zeggen, mienheer vedient in ploempien, omdat hij disse zaeke zoo mooi uutpluusd het.

Albet.

't Is zoo as Wolter zaegt. Mar mit dit zaekien wodt haost niet iens an onze soldaoten docht.

Assessor.

Da's waor. Veul gelok mit jim thuuskomst. Da'we de waens uutspreken, dat het nou vrede blieven mag, duuzend jaor en dag! Hierbij komt mij in de gedachte, wat de Vrijwillige Jaegers uut Friesland in 1815 uut-

sprakken, doe ze bij het 16e batteljon indield wassen en heur ophullen onder de muren van de vesting Valenciennes in Frankrijk, ter gelegenheid van de vejaordag van onze Keuning, op 24 Augustus.

't Was disse waens:

„Daal, lieve Vrede! van omhoog
Op 't zuchtend aardrijk neer!
Schenk aan 't gefolterd Vaderland
Haar ouden luister weer!
Doe heel de Maatschappij op voorspoeds rozen treden,
En maak door duurzaamheid de wereld tot een Eden."

(*W. Eekhof, Friesland in 1815.*)

(*Allemaole geven ze, op de iene of aandere wieze, instemming te kennen en wodt „Leve de Vrede" uutspreuken.*)

Albet.

Jonge nog toe, daor hei die speulman mit zien wief. Die mos even ons volkslied speulen. Hei jim er ok op tegen? (*Zij zwiegen.*)

Albet.

Speulman, wij veur ons het volkslied is speulen? Dat past ons nou krek. Wij kunnen 't geleuf ik allemaole wel.

Doris.

O, met genoege. (*Hij stemt de vioele, speult en zingt mit.*)

„Bescherm, O God! bewaak den grond,
Waarop onze adem gaat", enz. (*H. Tollens.*)

(*Haarm en Willemtien gaon in huus en kommen mit twie flessen en vescheiden glassies weeromme. Haarm dielt de glassies rond, Willemtien schinkt in.*)

Haarm.

Daor is ons in stien van 't hatte. Nou wi'k trakteeren.

Leffet.

Dat wodt de slag!

Ekbet.

Ik moet eingenliek zoo neudig vot.

Wolter (*ondeugend.*)

Ei nou, Albet mos strak al vot, hij is er nog en hij strikt nou ok nog niet.

Albet (*slat Wolter op 'e scholder.*)

Dan moet er te meensten zoo'n olde veleider bij wezen as ij iene binnen.

(*Allen lachen en drinken.*)

Doris.

Nou Trude, late we nou nog is een nummertje make.

(*Zij speulen en zingen in opgewekt old liettien; inkelen beginnen in dansende holding te maeken. Willemtien gaot nog is mit de flesse rond.*)

Anne.

As Doris speult, dan is 't krek ai dansen moeten. Hoe giet jou Rensien?

Rensien.

Ja, zij mit en beiden kun er wat mit.

Assessor.

Wel nou, de ofloop is zoo mooi in alles as 't kan. As jim der nocht an hebben in dansien te maeken, dan moe'n jim dat doen. 't Is nou in bliede dag. We kunnen ok altied niet stemmig wezen.

Doris.

't Komt mij best voor m'nheer. Dan maar in de rij. We zulle er eens een fleurig schotsie strijke.

(*De iene zicht op de aander, zij lachen, mar 't is te marken dat de miesten er wel nocht an hebben.*)

Doris.

Toe maar, wij zijn klaar.

(*De 3 soldaoten gaon in de riegel staon. Rensien wil niet recht mit doen.*)

Rensien.

Och, laot mij mar vrij.

Anne.

Gekheid allemaole, daor mekeerd jou nou niks meer en aanders bij er veule bij.

Laamet.

Mij donkt ok, wij mossen beide mit doen.

Rensien.

Ei nou toe dan mar.

(*Zij staon nou klaor, 3 soldaoten, 2 vrouwluuden en Albet.*)

Doris.

Wie volgt nu nog?

Albet.

Mij donkt van Wolter.

Wolter.

Nee, nee, nee! daor moe'k niks meer van hebben heur. 'k Wil wel is kieken.

Albet.

Nou Willemtien, er bij kommen, aanders kriegen we 't niet veurenkaander.

Willemtien.

't Is mij te reer as trouwd wief. Het wodt mij nou te slim. En dan nog buutendeure! Dat bin we hier zoo niet wend.

Albet (*die wat plezierig wodt*).

Gekheid heur! IJ moe'n er bij. Wat stikt daor in? Is er nou gien bliedschop?

(*De aanderen geven Willemtien gien rust, zij moet wel toegeven.*)

Doris.

Wat steekt daar nu in vrouw. Dan moet je bij ons is kome kijke!

Assessor.

En dan, docht ik, mos Haarm mit zien Willemtien dansen; zij konden 't vroeger wel aorig goed. Ik zal zoo lange wel in oogien op 'e deure hollen.

Haarm.

Dat dansen bin'k niet botte groot meer mit, daor staon mij de bienen niet meer nao.

Anne.

Ei toe nou Haarm, wat zol dat nou.

Haarm.

Nou, 'k zal 't doen. 't Is nou toch aanders as aanders.

(*Er wodt in schots maekt, op de maniere zoo ze die hier in die tied deden. In plaets van viere maeken ze twie rondten.*)

(*Jan komt het pat langes. Hij blift staon.*)

Assessor (*nao ofloop van de schots.*)

Aende, goed, alles goed. 't Was mooi heur! Veule woorden za'k hier nou mar niet meer zeggen. Nog dit. Ik hoop dat ons laand him vlogge mag herstellen. Dat de bouw, de melkerije, de schipperije, de handel en de waarkzaamheden weer meugen veuruutgaon! (*Tot de jongeluuden.*) En jongeluu, as de tied anbrekt dat Rensien mit Laamet en Laamet mit Rensien liever te geere wonen willen — en mij donkt dat zal nou niet zoo biester lange meer duren — dan hopen wij in de gelegenheid te wezen in fleurige brulloft te helpen vieren. Leve de jongeluuden!

(*Allen geven teekens van instemming deur in de haanden te klappen, hoera te roepen of op aandere wieze.*)

Jan.

Jonge, jonge, wat truf ik het daor mooi.

Haarm.

Ik dank jim allemaole. 't Is in vremde dag. 'k Bin nog niet goed weer op streek.

Doris en Trude kommen jim nou even bij ons in, dan zullen wij wel ofrekenen.

Rensien.

En ij praoten nog wel even Laamet?

Laamet.

Dat kui begriepen Rensien, graeg.

(De aanderen gaon vot, in min of meer opgewekte stemming. Albet de pette (hoed) wat schieve op. De beide soldaoten gaon zingende: „Dat gaat naar de Bosch toe" enz. of. Wolter en Jan stappen bedeerd aachter an.)

Aende.

Tenielstuk “Uut et leven”,

Schreven deur J.H. Popping.

Speuld in et eupenlocht theater “Schottelenburg”.

1e bedrief.

V.l.n.r.

Trude, Doris, Rensien, Willemtien, Laenze en Foppe.

1e bedrief.

V.l.n.r.

Laenze, Haarm, Willemtien en Aoldert.

1e bedrief.

V.l.n.r.

Rensien, Anne en Laamet.

2e bedrief.

V.l.n.r.

Assessor, Willemtien en Rensien.

2e bedrief.

V.l.n.r.

Wolter, Roelf, Assessor, Albet en Jan.

3e bedrief.

V.l.n.r.

Anne, Rensien, Laamet, Haarm, Assessor, Wolter, Jan, Egbet en Laamet.

3e bedrief.

V.l.n.r.

Doris, Ekbet, Trude, Rensien, Assessor, Hindrik, Haarm, Leffet, Albet, Willemtien, Roelf, Anne, Foppe en Wolter.

3e bedrief.

V.l.n.r.

Geert, Rensien, Willemtien, Geesien, Meine, Wietske en Foppe.